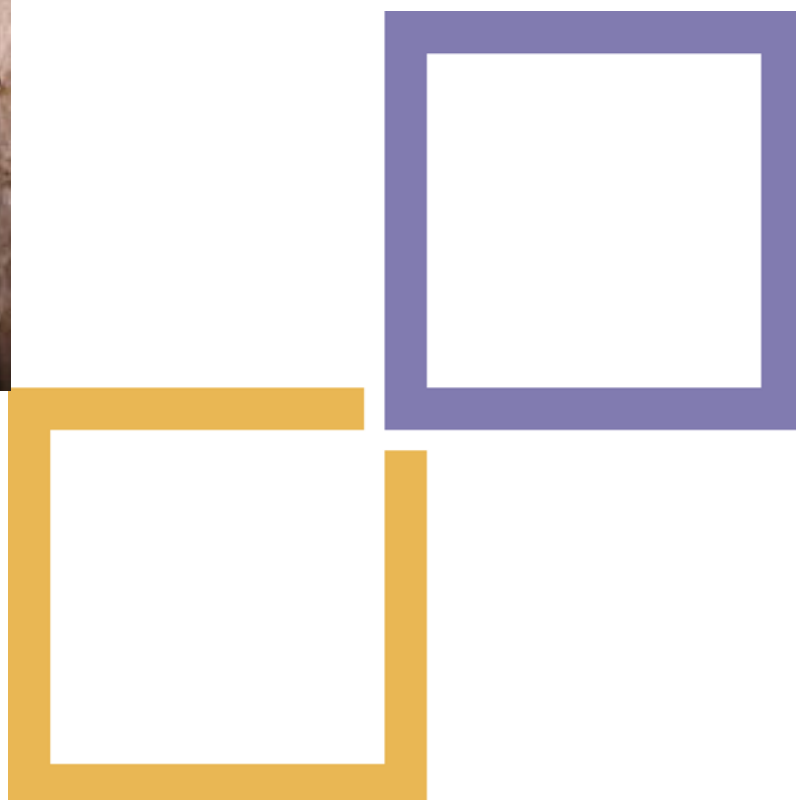

Jill Mehlbye og Anne Katrine Sjørøsløv

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2

Karakteristik af anbringelser af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 2. Karakteristik af anbringelser af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier kan downloades fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA

ISBN: 978-87-7509-567-4

Projekt 10320

Februar 2014

KORA

**Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning**

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling, bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

**Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Foreliggende rapport er baseret på telefoninterview med plejefamiliekonsulenter i 11 udvalgte kommuner.

Undersøgelsen er en del 2 af en større undersøgelse om anvendelsen og udbredelsen af plejefamilier med særlige opgaver i kommunerne iværksat og finansieret af Socialstyrelsen. Plejefamilier med særlige opgaver udgør følgende typer af plejefamilier: Kommunale plejefamilier (jf. Serviceloven §66, nr. 2) og specialiserede plejefamilier, dvs. plejefamilier (jf. §66,1) med særlige forudsætninger for at tage børn med særlige støttebehov i pleje. I den foreliggende telefoninterviewundersøgelse indgår, ud over de to ovennævnte typer af plejefamilier, almindelige plejefamilier (jf. §66, nr. 1), som kommunerne har vurderet har forudsætninger for at modtage børn med særlige støttebehov, uden at de betragter dem som egentlig specialiserede plejefamilier.

De 11 interviewede kommuner er udvalgt på basis af deres erfaringer med og anvendelse af kommunale plejefamilier og specialiserede plejefamilier.

Undersøgelsen er en opfølgning på og uddybning af den landsdækkende undersøgelse af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier med samlebetegnelsen plejefamilier med særlige opgaver, som gennemførtes efteråret 2012 (Mehlbye & Houlberg 2012).

Den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse viste bl.a., at kommunerne kun i begrænset omfang anvender kommunale plejefamilier, mens en del flere anvender specialiserede plejefamilier til børn med særlige støttebehov. Målgruppen for de to typer af plejefamilier er den samme. Undersøgelsen viste, at forskellen mellem de to plejefamilietyper især består i aflønningen og i efteruddannelsen. Den mest markante forskel er, at de kommunale plejefamilier får en lidt højere og en fast stabil løn (8-10 gange plejevederlag), mens de specialiserede plejefamilier ofte får en lidt lavere løn, som desuden kan skifte over tid. De kommunale plejefamilier tilbydes også flere dages kursus hvert år, mens omfanget af kurser, der tilbydes de specialiserede plejefamilier, er noget mindre.

I den foreliggende undersøgelse gås der mere i dybden i enkelte udvalgte kommuner, der især er interviewet om deres konkrete anbringelser i henholdsvis kommunale og specialiserede plejefamilier og deres praksis omkring kommunale og specialiserede plejefamilier.

Resultaterne herfra er anvendt som udgangspunkt for dyberegående casestudier i syv kommuner. Resultaterne fra casestudierne præsenteres i delrapport 3 (Mehlbye 2014). Den afsluttende rapport delrapport 4 indeholder resultaterne af en landsdækkende undersøgelse af kommuners anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver, gennemført i november 2013, samt de samlede konklusioner fra de enkelte undersøgelsesdele.

Foreliggende rapport er udarbejdet af programleder Jill Mehlbye, KORA og studentermedarbejder Anne Katrine Sjørsløv, KORA.

Jill Mehlbye
Februar 2014

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning	9
1.1 Formål	9
1.2 Anvendte metoder	9
1.3 Datagrundlag	9
1.4 Vurdering af metodens og datas udsagnkraft	11
2 Beskrivelse af plejefamilier og børn	12
2.1 Karakteristik af de anbragte børn og unge	12
2.2 Yderligere støtte til barnet under anbringelsen	14
2.3 Tidligere anbringelser og forventet varighed af den aktuelle anbringelse	16
2.4 Karakteristik af biologiske forældre	18
2.5 Samarbejde med biologiske forældre	18
2.6 Karakteristik af plejefamilierne	20
3 Sagsbehandlingen ved anbringelse i plejefamilie	23
3.1 Visitationen til plejefamilieanbringelse og samarbejde mellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent	23
3.2 Godkendelse og valg af plejefamilie	23
3.3 Plejefamiliernes løn og ansættelsesvilkår	26
4 Supervision og efteruddannelse af plejefamilien	28
4.1 Supervision af plejefamilien.....	28
4.2 Plejefamiliens efteruddannelse.....	28
5 Tilsynet med barn og plejefamilie	29
5.1 Tilsyn med barnet – børnesamtalen.....	29
5.2 Tilsyn med plejefamilien	29
Litteratur	31

Sammenfatning

Foreliggende rapport beskriver erfaringer og praksis i 11 kommuner med især plejefamilier med særlige opgaver, som udgør følgende typer af plejefamilier: Kommunale plejefamilier (jf. Serviceloven §66, nr. 2) og specialiserede plejefamilier, dvs. plejefamilier (jf. §66,1) med særlige forudsætninger for at tage børn med særlige støttebehov i pleje. I den foreliggende telefoninterviewundersøgelse indgår, ud over de to ovennævnte typer af plejefamilier, almindelige plejefamilier (jf. §66, nr. 1), som kommunerne har vurderet har forudsætninger for at modtage børn med særlige støttebehov, uden at de betragter dem som egentlig specialiserede plejefamilier.

Rapporten er baseret på telefoninterview med plejefamiliekonsulenter i de 11 udvalgte kommuner.

Kommunerne i undersøgelsen er blevet bedt om at beskrive de børn, der på interviewtidspunktet var anbragt i en særlig plejefamilie med henblik på at give en karakteristik af de anbragte børn, deres forældre samt af de plejeforældre, de er anbragt hos.

Desuden er kommunerne interviewet om deres generelle praksis omkring anvendelsen af og visitationen til specialiserede og kommunale plejefamilier.

I beskrivelsen af, hvad der karakteriserer henholdsvis børn og plejefamilier, tages udgangspunkt i samlet 22 børn og 20 plejefamilier i de 11 kommuner. Ni af børnene var anbragt i kommunal plejefamilie, ni af børnene var anbragt i specialiseret plejefamilie, og de sidste fire børn var anbragt i almindelig plejefamilie, som har særlige forudsætninger for at modtage børn med særlige støttebehov.

Det vil sige, at det er eksempler på børn og plejefamilier, som repræsenterer de valgte 11 kommuner. Hvorvidt de repræsenterer resten af landets kommuner, kan der ikke siges noget om. Men det vil blive undersøgt, hvorvidt det billede, der tegner sig af børn og plejefamilier i de 11 kommuner, gør sig gældende for resten af landets kommuner i næste kortlægning af området i efteråret 2013.

Karakteristik af barn, forældre og plejeforældre

Undersøgelsen af de 22 børn og unge viser, at der ikke er noget entydigt billede af, hvilke børn der anbringes i henholdsvis kommunal og specialiseret plejefamilie. Det er især børn og unge med særlige støttebehov, der anbringes i såvel kommunal som specialiseret plejefamilie, og alternativet ville i de fleste tilfælde have været anbringelse på døgninstitution, men barnet anbringes i stedet i plejefamilie, da barnet/den unge skønnes at ville kunne indgå i og have udbytte af at være i en familiesituation.

Et andet billede er, at det især er drenge, og især større børn, der er anbragt i kommunale plejefamilier, mens børn og unge, der er anbragt i specialiserede plejefamilier, overvejende er noget yngre end i de kommunale plejefamilier. I forhold til Ankestyrelsens statistik (Ankestyrelsen 2012) er der også en svag overvægt af drenge i de kommunale plejefamilier og en svag overvægt af større børn over 11 år. Der er tale om et lille statistisk grundlag, men dette

kunne pege i retning af, at de kommunale plejefamilier især målrettes børn og unge med et særligt stort støttebehov.

Baggrunden for anbringelsen blandt de 22 børn og unge i den foreliggende undersøgelse har oftest været omsorgssvigt fra forældrenes side og/eller psykiske lidelser og/eller misbrugsproblemer hos forældrene. Det er således alvorlige svigt fra forældrenes side, der gør sig gældende, når vi ser på baggrunden for børnenes og de unges anbringelse.

Baggrunden for, at børnene og de unge blev anbragt i kommunal eller specialiseret plejefamilie, har været, at kommunen skønnede, at barnet trods alvorlige forældresvigt ville kunne etablere en relation/en tilknytning til en nær voksenperson og ville kunne profitere af at være i en almindelig familiesituation.

Når vi ser på karakteristikken af børnenes forældre, tegner der sig således et billede af socialt svage forældre med alvorlige sociale og psykiske problemer, forældre uden for arbejdsmarkedet, forældre med psykiske lidelser og misbrugsproblemer, som slet ikke er i stand til at drage den nødvendige omsorg for deres børn.

Børnenes kontakt til deres forældre afspejler den situation, forældrene er i. En fjerdedel af børnene og de unge har således ingen kontakt til deres forældre. Samlet set er der ikke meget samarbejde mellem biologiske forældre og plejeforældre, og børnene ser ikke eller ser kun sjældent deres forældre. Kun i en tredjedel af tilfældene er der et godt samarbejde mellem biologiske forældre og plejeforældre, selvom et godt samarbejde mellem biologiske forældre og plejeforældre tillægges stor betydning af plejefamiliekonsulenterne.

Med hensyn til karakteristik af plejeforældrene er det billedet, at der i alle plejefamilier dels er en hjemmegående forælder, dels har den ene eller begge plejeforældre en pædagogisk grunduddannelse, og i flere plejefamilier har den ene af plejeforældrene tillige tidligere arbejdet på en døgninstitution eller et socialpædagogisk opholdssted. Baseret på de 11 kommuner tegner der sig således et billede af, at de kommunale plejefamilier er de bedst uddannede.

Desuden tegner der sig et billede af, at de kommunale plejeforældre gennemgående er lidt ældre end i de to andre typer af plejefamilier.

Med hensyn til personlige kompetencer hos de kommunale og de specialiserede plejefamilier er der ikke noget entydigt billede, men der er tre personlige egenskaber, der går igen, nemlig evnen til at *reflektere*, *mentaliseringssevne*, dvs. evnen til at tolke børns følelser og intentioner, samt at plejefamilierne er *superviserbare*, dvs. modtagelige for supervision og for at kunne indgå i en supervisionsproces. Endelig er de karakteriseret ved at være følelsesmæssigt engagerede.

Rammer for anbringelsen

Service-loven (§148, stk.1) forpligter kommunerne til at gennemføre to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Disse to årlige børnesamtaler ved den tilsynsførende myndighed varetages typisk af myndighedssagsbehandleren. Ifølge plejefamiliekonsulenterne gennemføres disse samtaler også i langt de fleste tilfælde, men der nævnes også eksempler på, at dette ikke sker, især grundet stor udskiftning af sagsbehandlere i familieafdelingen.

Under anbringelsen modtager langt de fleste børn og unge en eller anden form for støtte. Det drejer sig især om støtte i skolen i form af specialundervisning.

I halvdelen af anbringelserne kommer børnene jævnlige på aflastningsophold fx en gang om måneden. Det gælder især børn og unge anbragt i kommunal plejefamilie. Erfaringen er her, at det helst skal være hos en familie, barnet på forhånd kender og føler sig tryk ved, for at aflastningen skal forløbe godt, uden at barnet føler sig svigtet af sin plejefamilie.

Visitation til døgnanbringelse og samarbejdet mellem familiesagsbehandler og plejefamiliekonsulent

Visitationen til plejefamilieanbringelse sker i familieafdelingen ved en myndighedssagsbehandler, som typisk visiterer sagen til et visitationsudvalg med indstilling om døgnanbringelse af barnet og også oftest til en bestemt type anbringelse. Det betyder, at plejefamilieafdelingen/-afsnittet alene har opgaven at matche barn og plejefamilie. Matchningen og vurderingen af, hvilken plejefamilie barnet skal anbringes i, sker ofte i samarbejde med familiesagsbehandler, men ikke nødvendigvis. Det kan ske ud fra en BUM-model – bestiller-udfører-model – hvor placeringen af barnet og matchningen alene foretages af plejefamiliekonsulenterne.

Visitationsproceduren og -processen er ens på tværs af plejefamilietyper.

Godkendelse af plejefamilierne

I de undersøgte kommuner er der meget grundige godkendelsesprocedurer. Familier, der ønsker at være kommunal plejefamilie, har i alle tilfælde fået besøg af to plejefamiliekonsulenter tre gange.

I de specialiserede plejefamilier har godkendelsesproceduren været knap så grundig med ofte kun to besøg af en til to plejefamiliekonsulenter eller af en plejefamiliekonsulent og en familiesagsbehandler.

Vedrørende godkendelsen af de kommunale plejefamilier har det første besøg karakter af en gensidig introduktion, hvor plejefamilien også udfylder et ansøgnings- og oplysningssekema. Næste besøg består i et grundigere interview, der varer 2-3 timer. Det sidste og tredje besøg er en orientering om, hvorvidt de kan godkendes som plejefamilie og aftaler om den endelige kontrakt.

De specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier, som modtager børn og unge med særlige støttebehov, har derimod været igennem den almindelige godkendelsesproces for almindelige plejefamilier. Det er kommunens erfaring med dem som almindelig plejefamilie, som har ført til, at kommunen har anbragt børn med særlig store støttebehov hos dem, samtidig med at de har fået forhøjet deres plejevederlag, uden at de af den grund er blevet godkendt som kommunal plejefamilie.

Indholdsmæssigt er der ikke de store forskelle mellem de enkelte kommuners godkendelsesprocedurer, idet plejefamilierne interviewes om nogenlunde det samme, nemlig om forhold såsom deres opvækst, hvordan de har tacklet livskriser, deres religion, politiske holdninger m.m.

Plejefamiliernes efteruddannelse

Plejefamilierne har oftest deltaget i det obligatoriske grundkursus, inden de starter, hvis ikke så sker det umiddelbart efter.

Familier, der har børn i pleje, skal ifølge Serviceloven (jf. § 142, stk. 4) derudover tilbydes og modtage efteruddannelse svarende til to hele dage årligt. Ifølge vejledningen til Serviceloven¹ bemærkes det særligt for kommunale plejefamilier, at *"omfanget af supervision og efteruddannelse skal afspejle tyngden i den opgave den kommunale plejefamilie varetager"*. Der kan derfor blive tale om yderligere uddannelsesbehov ud over de samlet set to hele kursusdage årligt.

I de kommuner, som ikke har etableret et målrettet efteruddannelsesforløb i form af kurser to dage årligt, kan plejefamilierne selv vælge, hvor de vil gå på efteruddannelse. De kan fx vælge at deltage i kurser på AMU eller på professionsskolerne. De øvrige plejefamilietyper modtager typisk kurser i de to dage årligt, som kommunen ifølge lovgivningen er forpligtet til at yde dem.

Indholdsmæssigt er der i ingen af kommunerne tilrettelagt et mere systematisk efteruddannelsesforløb for nogle af plejefamilietyperne.

Tilsyn og supervision

Der er meget tæt supervision fx en gang om ugen eller en gang om måneden af de kommunale og de specialiserede plejefamilier især i starten af anbringelsen af et nyt barn, samtidig med at plejefamilien ofte har mulighed for at kontakte en plejefamiliekonsulent stort set på alle tider af døgnet (jf. §142, stk. 5). Der er på denne måde stor opmærksomhed fra kommunernes side på, at det er børn og unge med særlige støttebehov, plejefamilien har modtaget, hvor plejefamilien ofte har brug for tæt støtte af en plejefamiliekonsulent.

Generelt gælder det, at det er den samme plejefamiliekonsulent, som både har det driftsorienterede tilsyn og supervisionsopgaven over for plejefamilien, hvis barnet er anbragt i den anbringende kommune. I andre tilfælde, hvor plejefamilien ikke bor i den anbringende kommune, er det plejefamiliens bopælskommune, der har det driftsorienterede tilsyn med plejefamilien, og dermed er rollerne delt mellem to forskellige personer.

I første tilfælde vil det ved problemer i plejefamilien ofte være en anden plejefamiliekonsulent evt. to andre plejefamiliekonsulenter, der besøger plejefamilien for at undgå en sammenblanding af roller, dvs. kontrolrollen og tilsynsrollen. I enkelte kommuner har man etableret en særlig tilsynsenhed for at undgå en sammenblanding af tilsyn og vejledning omkring barnet.

I øvrigt viser interviewundersøgelsen, at der kan være stor forskel kommunerne imellem med hensyn til, hvor mange plejefamilier den enkelte plejefamiliekonsulent har. I nogle kommuner har hver plejefamiliekonsulent 25-30 plejefamilier. I andre kommuner har den enkelte plejefamiliekonsulent helt op til 50 plejefamilier, som hun yder supervision og har tilsyn med. Der skelnes ikke mellem, hvilke typer af plejefamilier den enkelte plejefamiliekonsulent har.

¹ www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=135540

1 Indledning

1.1 Formål

Foreliggende rapport er resultatet af en interviewundersøgelse af 11 udvalgte kommuners arbejde og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier samt plejefamilier, der har forudsætninger for at modtage børn med særlige støttebehov. Undersøgelsen er at betragte som en opfølgning af undersøgelsen "Plejefamilier med særlige opgaver" (Mehlbye & Houlberg 2012), som var en landsdækkende kortlægning af anvendelsen og udbredelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier i kommunerne.

I dette notat beskrives, hvad der karakteriserer de børn, der anbringes i kommunale og i specialiserede plejefamilier. Desuden indgår almindelige plejefamilier, som kommunerne vurderer, kan modtage børn med særlige støttebehov (i det følgende benævnt som "*almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger*"). Disse karakteristikkere baseres på i alt 22 børn anbragt i kommunale, i specialiserede og i almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger. Der gives desuden en karakteristik af plejefamilierne og de rammer og vilkår, de har for deres arbejde.

I undersøgelsen ses på kommunernes godkendelsesprocedurer for at blive plejefamilie og kommunernes krav til plejeforældrene med hensyn til løbende efteruddannelse samt kommunernes supervision af og tilsyn med plejefamilierne.

Desuden beskrives kommunernes visitationsprocedurer til kommunale og specialiserede plejefamilier og herunder samarbejdet mellem plejefamiliekonsulenter og myndighedssagsbehandlere omkring visitationen til plejefamilie.

Interviewundersøgelsen med de 11 kommuners plejefamiliekonsulenter skal endvidere fungere som grundlag for efterfølgende casestudier i syv udvalgte kommuner, som er næste led i den samlede undersøgelse om plejefamilier med særlige opgaver.

1.2 Anvendte metoder

Notatet er baseret på en telefoninterviewundersøgelse med en til to plejefamiliekonsulenter i hver af de 11 kommuner afhængigt af, hvem der havde erfaring med konkrete cases/anbringelser i kommunerne. Samlet set interviewedes 14 plejefamiliekonsulenter. Telefoninterviewene tog udgangspunkt i en tematiseret interviewguide, blev optaget på diktafon, og der blev udarbejdet skriftlige referater. Hvert interview varede ca. en time. Efterfølgende er alle temaer blevet samlet på tværs af kommunerne og skrevet sammen. Målet var at beskrive diversiteten kommunerne imellem inden for de enkelte temaer.

1.3 Datagrundlag

Indledningsvis udvalgte 12 kommuner tilfældigt blandt de kommuner, der indgik i den landsdækkende undersøgelse, som gennemførtes foråret 2012 (se Mehlbye & Houlberg 2012).

I udvælgelsen af kommuner søgtes der dog at tage højde for en geografisk spredning i udvælgelsen, og at såvel store som små kommuner indgik i den kvalitative undersøgelse. Desuden skulle der udvælges kommuner, der i den landsdækkende undersøgelse havde angivet, at de havde mere end en anbringelse i enten kommunal eller specialiseret plejefamilie.

Der udvalgte følgende typer af kommuner med henblik på at få et tilstrækkeligt datagrundlag: tre kommuner, der anvendte kommunale plejefamilier, tre kommuner, der anvendte specialiserede plejefamilier, tre kommuner, der anvendte såvel kommunale som specialiserede plejefamilier og tre kommuner, der ikke anvendte nogen af delene. I de sidste tre kommuner spurgtes ind til kommunens praksis ved anbringelse af børn med særlige støttebehov i plejefamilie.

Blandt de 12 udvalgte kommuner udgik den ene af kommunerne, som hverken havde kommunale eller specialiserede plejefamilier, da det ikke var muligt at få gennemført interview med de relevante personer i den pågældende kommune. Dermed hviler den foreliggende undersøgelse på data fra 11 kommuner.

Baggrunden for, at vi også valgte at interviewe kommuner, der hverken har kommunale eller specialiserede plejefamilier, var, at der også i disse ville være børn med særlige støttebehov, der visiteredes til anbringelse i plejefamilie. Spørgsmålet var, hvilken type plejefamilie disse børn anbragtes i, og hvorfor kommunen havde fravalgt at anvende såvel kommunale som specialiserede plejefamilier, dvs. plejefamilier udvalgt til at påtage sig særlige opgaver (for definitioner af de forskellige typer af plejefamilier se Mehlbye & Houlberg 2012).

I hvert interview med en kommune blev der spurgt til de konkrete børn, som kommunen på tidspunktet for interviewet havde anbragt i henholdsvis kommunal og specialiseret plejefamilie samt de konkrete kommunale og specialiserede plejefamilier, som kommunen anvendte på tidspunktet. Desuden spurgtes ind til de anbragte børns biologiske forældre. Målet med disse spørgsmål var at få så konkrete karakteristikker af børn, deres forældre og plejefamilier som muligt.

På denne måde udgjorde datagrundlaget 22 børn og 20 plejefamilier, syv kommunale og ti specialiserede samt tre almindelige plejefamilier udvalgt tilfældigt af plejefamiliekonsulenten i de kommuner, som hverken råder over kommunale eller specialiserede plejefamilier.

De syv kommunale plejefamilier udgjorde, jf. de interviewede kommuners plejefamiliekonsulenter, alle de kommunale plejefamilieanbringelser, de pågældende kommuner havde på interviewtidspunktet, mens de ti specialiserede plejefamilier udvalgte tilfældigt af plejefamiliekonsulenten ud fra betragtningen, at de kunne betegnes som repræsentative for specialiserede plejefamilier.

De øvrige spørgsmål i telefoninterviewene var af generel karakter om kommunens praksis på følgende områder:

- Visitationen til plejefamilie
- Samarbejdet mellem myndighedssagsbehandlere og plejefamiliekonsulenterne
- Yderligere støtte til de anbragte børn
- Godkendelseskriterier for ansættelsen af plejefamilier med særlige opgaver
- Plejefamiliernes løn- og ansættelsesvilkår

- Plejefamiliernes efteruddannelse
- Supervision og tilsyn med plejefamilierne
- Styrker og svagheder ved anbringelse i plejefamilier.

1.4 Vurdering af metodens og datas udsagnkraft

Der er tale om en kvalitativ undersøgelse med en til to plejefamiliekonsulenter i 11 kommuner. Plejefamiliekonsulenternes beskrivelser af plejefamilier, børn og forældre tog udgangspunkt i konkrete cases. Beskrivelserne skal derfor betragtes som eksempler på børn og plejefamilier og på udvalgte kommuners sagsbehandling på området.

Interviewene giver et dybere indblik i området, ligesom der tegner sig nogle problemstillinger, der vil kunne gås i dybden med i de efterfølgende casestudier i syv af de 11 interviewede kommuner.

Desuden vil repræsentativiteten af resultaterne fra den foreliggende telefoninterviewundersøgelse og de efterfølgende casestudier blive undersøgt i den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, som skal gennemføres efteråret 2013.

2 Beskrivelse af plejefamilier og børn

2.1 Karakteristik af de anbragte børn og unge

Børnenes og de unges alder og køn

Der tegner sig et billede af, at det især er drenge, der er anbragt i plejefamilier med særlige opgaver, idet de otte er piger, mens de resterende fjorten børn er drenge, og syv ud af de otte børn, der er anbragt i en kommunal plejefamilie, er drenge.

I de specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier er kønsfordelingen mere ligelig, idet fem drenge og fem piger er anbragt i specialiserede plejefamilier, og to drenge og to piger er anbragt i de almindelige plejefamilier

Set i forhold til landsbilledet (jf. Ankestyrelsen 2012) synes der imidlertid kun at være en svag overvægt af drenge i såvel almindelige plejefamilier som kommunale plejefamilier. Dog skal det her nævnes, at der er en vis usikkerhed i de angivne opgørelser, da der i kommunerne ikke synes at være en entydig definition af kommunale plejefamilier i kommunernes indberetninger til Danmarks Statistik (jf. Mehlbye & Houlberg 2012).

Ifølge de beskrevne cases er det desuden især de større børn, der anbringes i kommunale plejefamilier. Syv af de otte børn i de beskrevne cases, der er anbragt i kommunal plejefamilie, var således over 11 år ved anbringelsen.

Det er således – set ud fra de beskrevne cases i kommunerne – især større drenge, der anbringes i kommunal plejefamilie i de udvalgte kommuner.

Dette billede er ikke nødvendigvis repræsentativt for børn anbragt i kommunale plejefamilier i landets kommuner, da datagrundlaget er lille.

Set i forhold til Ankestyrelsens statistik (Ankestyrelsen 2012) er der således kun en svag overvægt af drenge og kun en svag overvægt af børn på 11 år og derover blandt de børn, der er anbragt i kommunale plejefamilier.

Case: Anbringelse i specialiseret plejefamilie grundet diagnose

Frivillig anbringelse af pige på 12 år med diagnosen føtalt alkoholsyndrom. Hun har problemer både med mad og hygiejne. Hun har sociale vanskeligheder i forhold til andre børn på hendes alder og vanskeligheder med motorikken. Pigenes mor har et massivt alkoholmisbrug og er førtidspensionist. Hun har yderligere fire børn, hvor de to bor hos faren, som har forældremyndigheden. De to sidste drenge er blevet anbragt i en plejefamilie tidligere. Som resultat af denne anbringelse har socialforvaltningen været opmærksom på familien, og der er på den baggrund sket en §50-undersøgelse og derefter en frivillig anbringelse af pågældende pige. Hun blev anbragt i den specialiserede plejefamilie i august år 2000, da hun var fem måneder og det forventes, at hun skal være i denne anbringelse, indtil hendes 18. år. Alternativet til denne anbringelse ville have været en døgninstitution, men i den specialiserede plejefamilie er der mulighed for at arbejde med barnets tilknytningsevne til nære voksne (plejeforældrene). På en institution skal børnene forholde sig til mange voksne. I den specialiserede plejefamilie kan man arbejde på styrkelse af tilknytning og etablering af tætte relationer.

Otte af de ti børn, som var anbragt i specialiserede plejefamilier, var fire år og derunder ved anbringelsen. I de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger var alle fire børn fire år og derunder, da de blev anbragt.

Dette kunne pege i retning af, at det især er større børn, der anbringes i kommunale plejefamilier, mens de mindre børn i højere grad anbringes i specialiserede plejefamilier og almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger.

Børnenes og de unges vanskeligheder og problemer

Når man kigger på den samlede børnegruppe på 22 børn i de undersøgte plejefamiliesager, er fællesnævneren, at samtlige børn betegnes som behandlingskrævende. Baggrunden for anbringelsen er især forældrenes omsorgssvigt og/eller en psykiatrisk diagnose hos den ene eller begge forældre.

Hvis man skal lave en nærmere beskrivelse af de problemstillinger, der er repræsenteret, har halvdelen (11) af de 22 anbragte børn været udsat for massivt omsorgssvigt, som også har været den udløsende årsag til anbringelsen. Dernæst er der en tredjedel (syv) børn ud af de 22 børn, der enten i en eller anden grad er alkoholskadede (føtal alkohol syndrom) eller er født med abstinenser fra andet misbrug. Tre børn har en konkret psykiatrisk diagnose såsom ADHD eller autisme.

Hvis vi skal se på fordelingen i forbindelse med de anbragte børns problemstillinger i forhold til, hvilken type plejefamilie de er anbragt i, er fem ud af de otte børn, der er anbragt i kommunal plejefamilie, anbragt grundet omsorgssvigt, to børn har en psykiatrisk diagnose, og et barn er uledsaget flygtning (med de traumer, der er en konsekvens af at være flygtningebarn).

Vedrørende de ti beskrevne børn, som er anbragt i specialiserede plejefamilier, er de anbragt af meget forskellige årsager. Seks af de ti børn er anbragt grundet omsorgssvigt. Tre børn blev allerede anbragt ved fødslen grundet morens misbrug og det sidste barn på grund af barnets psykiske lidelser.

Der tegner sig derfor et billede af, at der ikke umiddelbart er en forskel at se i børnenes problemstillinger afhængig af, hvilken type plejefamilie de er anbragt i.

Case: Anbringelse i kommunal plejefamilie grundet omsorgssvigt

To drenge på henholdsvis 13 og 15 år anbragt i kommunal plejefamilie. Moren er pensionist, og faren er arbejdsløs og har et alkoholmisbrug. Børnene er svært omsorgssvigtede og anbringes, fordi de ikke kommer i skole, og deres tandhygiejne er dårlig. Børnene i familien har oplevet utallige flytninger og haft meget ustabile opvækstvilkår. Børnene er præget af generelle indlæringsvanskeligheder og sociale, emotionelle vanskeligheder. De er understimulerede, har en usædvanlig adfærd og er uselvstændige. Drengene har nu været anbragt i den kommunale plejefamilie i fem måneder, og det forventes, at de skal være hos denne familie indtil deres 18. år. Alternativet til denne anbringelse ville være en døgninstitution, men ifølge familieplejekonsulenten er disse to drenge ikke i stand til at indgå i en døgninstitutioners rammer. De kan ikke sige til eller fra over for andre. Ifølge familieplejekonsulenten er det den en-til-en-kontakt og kontinuitet, man kan tilbyde i en kommunal plejefamilie, der er optimal for dem.

2.2 Yderligere støtte til barnet under anbringelsen

Særlige støtteforanstaltninger

De fleste (sytten) af de toogtyve anbragte børn i de undersøgte plejefamiliesager modtager en eller anden form for støtte. De ni af børnene går i specialdaginstitution, specialskole eller modtager særlig støtte i skolen. Fire børn modtager behandling fra enten en fysioterapeut eller en ergoterapeut. To børn modtager undervisning fra talepædagog, og to børn modtager ride - terapi for at styrke deres motorik.

Hvis man kigger på de anbragte børn i henholdsvis kommunal, specialiseret og almindelig plejefamilie med særligt krævende børn i pleje, så er der ingen forskel på, hvor meget og hvilken støtte børnene får. Det er således mere end tre fjerdedele af børnene, der modtager en eller anden form for særlig ekstra støtte i deres hverdag, uanset hvilken plejefamilie de er anbragt i. Dette er med til at vise omfanget af den opgave, det er at være plejefamilie for børn med særlige vanskeligheder.

I den forbindelse er der flere af de interviewede kommuner, der gør opmærksom på, hvor vigtigt det er, at plejefamilierne får tilbudt aflastning.

Case: Anbringelse i kommunal plejefamilie grundet diagnose

Anbringelse af dreng på 17 år, som er diagnosticeret med og medicineret for ADHD. Moren har ADHD og det vurderes, at hun har påført drengen sygdom for at få opmærksomhed. Den anbragte drengs far har været alkoholiseret og har ikke været en del af familien i lang tid på grund af dette misbrug. Drengens forældre har været positivt indstillet over for anbringelsen af deres barn. De er glade for, at han trives, og de samarbejder godt, men de er desværre en u hensigtsmæssig familie for drengen at leve i. Forældrene har ofte konflikter indbyrdes, og de er meget impulsive. De vil ham gerne, men mere end hvad han kan rumme. Efter underretninger fra henholdsvis skole og hospital samt udredning på Børnepsykiatrisk Afdeling og herefter en socialfaglig undersøgelse blev drengen anbragt i den kommunale plejefamilie, og det forventes, at han skal være anbragt her til sit 18. år. Alternativet til denne anbringelse ville være et opholdssted grundet denne drengs alder, men det er vurderet, at denne plejefamilie kan give ham de rammer, han har brug for.

Aflastning

I henhold til Serviceloven er aflastningsordningen den samme, uafhængig af om der er tale om en almindelig plejefamilie, en specialiseret plejefamilie eller en kommunal plejefamilie.² Kommunen tager konkret stilling til behovet for aflastning i hver enkelt anbringelse. Dette gør sig også gældende i det indsamlede materiale.

Dog er der flere plejefamiliekonsulenter, som giver udtryk for, at de kommunale plejefamilier har mulighed for at få hyppigere aflastning end de almindelige ved barnets anbringelse i en eller anden form for aflastningspleje. Det kan være en almindelig plejefamilie eller en in-

² Serviceloven af 1. september 2012 §55.

stitution, der påtager sig denne opgave. I projektet "Kommunal plejefamilie i de fem kommuner"³ arbejdes der ud fra en definition, der lyder:

Børn, der bliver anbragt i kommunale plejefamilier, har mulighed for at komme i aflastning op til en weekend om måneden samt en sammenhængende uge om året. Kommunen tager konkret stilling til behovet for aflastning i hver enkelt anbringelse. Hvis barnet har biologisk familie eller andre relationer, som skal tilgodeses, skal barnet som udgangspunkt være hos disse, hvis det er muligt, frem for i en aflastningsfamilie.⁴

I forhold til halvdelen (11) af de 22 anbragte børn i de undersøgte plejefamiliesager oplyser plejefamiliekonsulenterne, at det er vurderet nødvendigt med aflastning. Men det kan ifølge plejefamiliekonsulenterne være svært at finde et aflastningssted, som det anbragte barn selv vil være i:

Krav om aflastning kan give problemer, da barnet ikke vil væk fra familien. De ønsker ikke at komme i aflastning. Vi har en aflastningsinstitution, men der vil de unge ikke være. Man skal tænke over, hvordan man gør dette.

Det er en problemstilling, der giver vanskeligheder ved nogle anbringelser, idet flere plejefamilier har brug for aflastning. Som en af plejefamiliekonsulenterne forklarer: *Plejefamilien skal jo tanke op.* I denne forbindelse er der kommuner, der har gode erfaringer med at anbringe børnene i aflastning hos personer, som børnene kender i forvejen.

I 11 af de anbringelser, hvor der er behov for aflastning, er der fire børn, som kommer i aflastning hos nogle, de kender i forvejen. I to tilfælde er det hos plejefamiliens ældste barn. I et andet tilfælde sker aflastningen hos en tidligere skolelærer, og i det sidste tilfælde kommer barnet i aflastning hos forældrene til en ven på barnets skole.

I et tilfælde fungerer aflastningen ikke godt, da det anbragte barn ikke føler sig som en del af familien i den aflastningsfamilie, som hun er i og ikke havde kendskab til i forvejen:

Har en familie, hun kommer hos en gang om måneden, hvor det er lidt problematisk. Hun føler ikke, at hun hører til. Hvis det går i vasken, så bliver det plejefamiliens egen søn, der hjælper. Vi har god erfaring med, at det er i eget netværk, aflastningen foregår (plejefamiliekonsulent).

³ Projektet forløber i perioden 1.1.2011- 31.12.2013 og er støttet med midler fra Servicestyrelsen. Følgende fem kommuner indgår i projektet: Gentofte, Gladsaxe, Herlev, Lyngby-Taarbæk og Rødovre. De fem kommuner samarbejder om projektet, som er organisatorisk forankret i Gladsaxe Kommune. Der arbejder 17 familieplejekonsulenter i projektet. De er til dagligt ansat i en af de fem kommuner. Samtidig med, at familieplejekonsulenterne deltager i projektet, har de stadig deres øvrige plejefamilieopgaver. Derudover arbejder der en projektleder og en projektmedarbejder på fuld tid med at sikre udvikling og understøtte det tværfaglige samarbejde. Der arbejdes med fire hovedaktiviteter i projektperioden. Det er: Rekruttering, Videreuddannelse, Netværkssupervision og Udviklingsplaner.

⁴ <http://www.kommunaleplejefamilier.dk/Files/Billeder/Folderen%20kommunal%20plejefamilie%20i%20De%20Fem%20kommuner.pdf>

Plejefamiliekonsulenternes vurdering synes således at være, at det er hensigtsmæssigt, at aflastningen foregår hos personer, som det anbragte barn har kendskab til i sin hverdag, så barnet bibeholder følelsen af tilhørsforhold og føler sig tryk.

2.3 Tidligere anbringelser og forventet varighed af den aktuelle anbringelse

For 11 af de 22 anbragte børn i de undersøgte plejefamiliesager er plejefamilieanbringelsen deres første anbringelse uden for hjemmet. Der har i otte tilfælde været tale om tvangsanbringelser. Ni af de 22 børn har forud for anbringelsen i plejefamilie været anbragt på døgninstitution.

Blandt de otte børn, der er anbragt i en kommunal plejefamilie, har de fire børn tidligere været anbragt på en døgninstitution, mens de øvrige børn er blevet anbragt i kommunal plejefamilie direkte fra deres forældre. Hvad angår de ti børn, der er anbragt i specialiserede plejefamilier, er billedet tæt på dette. Fem børn, har tidligere været anbragt på en døgninstitution, et barn kommer fra en udvidet aflastningsfamilie, og de sidste fire børn er anbragt direkte fra deres forældre.

Hvis vi afslutningsvis ser på de børn, som er blevet anbragt i almindelige plejefamilier, så er samtlige fire børn anbragt i plejefamilie direkte fra deres biologiske familie. Dette skal ses i lyset af, at alle fire børn, som før nævnt, er anbragt på grund af moderens misbrug, som har skadet barnet (født alkohol syndrom), hvorfor de alle er blevet anbragt i en tidlig alder.

I forhold til anbringelsens længde forventes alle anbringelser at vare indtil det anbragte barns 18. år. Baggrunden for dette er, at forældrene ikke er i stand til at drage omsorg for barnet, og en mulig hjemgivelse er derfor ikke en mulighed. Derudover er der to anbringelser, hvor barnet er anbragt i en sen alder, hvor der vurderes, at efterværn kan blive aktuelt efter det 18. år.

Case: Anbringelse i specialiseret plejefamilie grundet omsorgssvigt

Anbringelse af pige på tre år med massive tilknytningsforstyrrelser. Hun er langt tilbage i sin udvikling og har ikke udviklet sprog. Ifølge plejefamiliekonsulenten er hun et tydeligt eksempel på et barn, der har manglet tilstrækkelig omsorg lige fra fødslen. Pigenes mor levede i et voldeligt forhold med både fysisk og psykisk vold, indtil hun flyttede på krisecenter med sit barn. Faren har et udtalt alkoholmisbrug, og begge forældre er på overførselsindkomst. Efter moren er flyttet på krisecenter, bliver mor og barn overflyttet til en familieinstitution, hvor moren bliver vurderet som havende mangelfuld omsorgsevne og svag i kontakten til sit barn. Det bliver derfor vurderet, at hun ikke er i stand til at give den nødvendige omsorg. På baggrund af denne vurdering samt underretninger fra daginstitution og den socialfaglige undersøgelse bliver barnet anbragt i den specialiserede plejefamilie midt i 2012. Forventningen er, at anbringelsen skal vare, indtil pigens 18. år. Alternativet til denne anbringelse ville have været en døgninstitution, men ifølge familieplejekonsulenten ville denne pige have videreudviklet sin tilknytningsforstyrrelse, da hun ikke ville få den nødvendige stabile omsorg på en døgninstitution. Derfor ansås den specialiserede plejefamilie som den bedste mulighed for pigen også med hensyn til at kunne udvikle følelsesmæssig tilknytning til andre.

Underretninger og socialfaglig undersøgelse

Samtlige 22 børn i de undersøgte plejefamiliesager er blevet sporet/opdaget gennem underretninger og bekymringer fra fagfolk, der har været i kontakt med børnene. Der er i samtlige tilfælde op til flere underretninger på hvert enkelt barn, dvs. fra henholdsvis daginstitutioner, skoler og fritidsordninger. I enkelte tilfælde foreligger der mange underretninger fra mange instanser lige fra sygehus til skole. Dette ses især i de par tilfælde, hvor familien er rejst fra en kommune til en anden ved indledningen til den socialfaglige undersøgelse i den fraflyttede kommune.

I de tilfælde (syv børn), hvor den udløsende årsag til anbringelsen uden for hjemmet har været alkoholskader, er det sygehuset, der har underrettet om deres bekymring. Derudover er der fem børn, hvor Socialforvaltningen har haft særlig opmærksomhed på den biologiske familie, fra barnet blev født, da større søskende allerede er anbragt uden for hjemmet.

I 21 af de 22 anbringelser er der gennemført en socialfaglig-undersøgelse inden anbringelsen undtagen i et tilfælde, hvor anbringelsen var akut og derfor skulle ske så hurtigt som muligt.

Alternativ til anbringelse i plejefamilie

I forhold til fem af de 22 anbragte børn i de undersøgte plejefamiliesager vurderer familieplejekonsulenten, at et opholdssted ville have været det bedste alternativ til den plejefamilie, børnene nu er anbragt i. Disse fem børn har en gennemsnitsalder på 14 år og hører derfor til den ældre del af de 22 børn. Argumentet for socialpædagogisk opholdssted er da også barnets alder. Videre vurderes det af plejefamiliekonsulenterne, at alternativet for 16 af de 22 børn skulle være døgninstitution. Der bliver dog i en del af disse vurderinger tydeliggjort, at det bestemt ikke vil være den optimale anbringelsesform for barnet. Eksempelvis fortæller en plejefamiliekonsulent, at en alternativ anbringelse for en treårig pige ville have været døgninstitution:

Alternativet for denne pige ville have været en døgninstitution, men så ville hun have videreudviklet sin tilknytningsforstyrrelse, da hun ikke ville have fået den nødvendige stabile omsorg.

Dette argument går igen i flere af de andre plejefamiliekonsulenters overvejelser omkring alternativ anbringelse. Dette kan ligeledes være baggrunden for, at der er to anbringelser, hvor der vurderes, at et alternativ ville være en almindelig plejefamilie i stedet for en kommunal plejefamilie.

Case: Anbringelse i almindelig plejefamilie med særlige forudsætninger grundet omsorgssvigt

Tvangsanbringelse af et søskendepar bestående af to piger på henholdsvis to og fire år. Der er nu tre år senere tegn på vanskeligheder hos pigerne, der kan tyde på, at moren har indtaget alkohol under graviditeten. Derudover er der tale om massivt omsorgssvigt, som har medvirket til, at pigerne har en svag tilknytningsevne. Pigerne mor har et alkoholmisbrug og er på overførselsindkomst. Hun har efter pigernes anbringelse fået konstateret en personlighedsforstyrrelse. Pigerne har to forskellige fædre, som begge har fået nye familier. De er begge inde i billedet i forhold til pigerne, men ikke i forhold til moren. Anbringelsen af pigerne skete efter et familieophold på et børne- og familiecenter, hvor det blev vurderet, at moren ikke besad en tilstrækkelig forældrebevne. På baggrund af denne vurdering samt underretninger og den socialfaglige undersøgelse bliver pigerne tvangsfjernet og anbragt i den nuværende plejefamilie. Baggrunden for, at det ikke blev en døgninstitution, men en plejefamilieanbringelse var, at denne plejefamilie var erfaren i forhold til et vanskeligt forældresamarbejde og kunne tilbyde pigerne kontinuitet, struktur og sammenhæng. Det er forventet, at denne anbringelse skal vare til pigernes 18. år, da det vurderes, at moren ikke vil blive i stand til at varetage omsorgen for sine børn.

2.4 Karakteristik af biologiske forældre

Ud fra indsamlet information i de undersøgte plejefamiliesager tegner der sig et klart billede af fire forskellige faktorer, der er karakteristisk for de anbragte børns biologiske forældre. De fire faktorer udgør: Forældrenes manglende omsorgsevne, opløste familier, forældre på overførselsindkomst og forældres misbrug af alkohol eller narkotika.

I 16 af de 20 biologiske familier er der tale om opløste familier. To tredjedele af de biologiske forældre er enten på kontanthjælp eller modtager førtidspension. En tredjedel har misbrugsproblemer.

Hvis man kigger på de biologiske forældre til de børn, der bliver anbragt i henholdsvis kommunale plejefamilier, specialiserede plejefamilier og almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger for at modtage krævende børn i pleje, er der ingen klare forskelle.

Hvis vi videre ser på forældrenes beskæftigelse oplyses det, at mindst en tredjedel af de 14 forældre til børn anbragt i kommunale plejefamilier er på overførselsindkomst. Det samme billede ses blandt børn anbragt i specialiserede plejefamilier (otte ud af 20) og blandt børn i almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger.

I henhold til misbrug blandt forældrene til de anbragte børn kan der heller ikke ses en tydelig forskel i omfanget af denne problemstilling i de tre typer af plejefamilier, idet omkring en tredjedel af forældrene har misbrugsproblemer.

2.5 Samarbejde med biologiske forældre

I de undersøgte plejefamiliesager er der således tale om forældre med massive sociale og personlige problemer.

Forældrenes sociale og personlige situation betyder også, at det kan være svært at få samarbejdet mellem biologiske forældre og plejeforældre til at fungere på grund af forældre-

nes manglende stabilitet i eget liv samt deres personlige problemer. Det samme gælder forældrenes kontakt med deres børn.

I fem af 20 anbringelser har børnene ikke samvær med deres forældre. Der angives flere årsager til dette. Der er tale om tvangsanbringelser uden forældreaccept og med modstand fra forældrenes side over for anbringelsen af deres barn. Der er tale om forældre, der er vurderet så dårlige, at det ikke er hensigtsmæssigt for barnet at mødes med dem, eller at forældrene grundet misbrug ikke er i stand til at møde op til samvær.

Ud over de fem anbringelser, hvor der ikke er samvær, er der yderligere fire anbringelser, hvor samarbejdet betegnes som meget vanskeligt.

I en tredjedel af anbringelserne er der, ifølge plejefamiliekonsulenterne, tale om et godt samarbejde imellem plejefamilie og familie.

Det bliver gentagne gange i interviewene nævnt, at samarbejdet mellem plejefamilie og biologisk familie er afgørende for, hvordan anbringelsen forløber. Som en plejefamiliekonsulent her beskriver:

Der er et fantastisk godt samarbejde mellem plejefamilie og biologisk familie. Det er alfa og omega for, at anbringelsen kan fungere.

Et godt samarbejde kræver evne til, at alle parter er fleksible, rummelige og har stor indbydes tillid. Tilliden er i særlig grad vigtig:

Der er meget stor tillid til hinanden. Det er en forudsætning for, at det kan fungere.

Selvfølgelig er det ligeledes væsentligt, at den biologiske familie accepterer anbringelsen, hvis samarbejdet skal kunne fungere. Som en plejefamiliekonsulent her fortæller:

Moren accepterede anbringelsen. Sådan er det ikke i alle tilfælde, og samarbejdet bliver ofte besværliggjort af dette.

Hvis der har været tale om et massivt omsorgssvigt fra den biologiske families side, kan der opstå problemer i forhold til forældrenes samvær med deres barn og derfor også i samarbejdet med plejefamilien. Det betyder, at kommunen måske i stedet har besluttet, at forældrenes samvær med deres barn foregår et neutralt sted af hensyn til barnet, fx i et lokale i kommunens forvaltning, hvor en repræsentant fra kommunen evt. også er til stede. På denne måde får barnet også et fristed hos plejeforældrene, hvor et eventuelt for barnet belastende samvær med forældrene ikke foregår. I forbindelse med dette forklarer en af plejefamiliekonsulenterne:

Så omsorgssvigtede børn har ikke godt af, at "omsorgssvigterne" kommer i plejefamiliens hjem, derfor er det bedst, hvis samværet gennemføres i samværslokaler.

Et andet problem, der nævnes, er, at plejefamilien kan være usikker på eller bange for den biologiske familie. En plejefamiliekonsulent fortæller:

Plejemoren er lidt bange for de biologiske forældre, og så bliver hun usikker. Især når der er samvær med faren, som kan være ret voldsom.

Plejemoren sætter hele tiden ord på, hvad der gøres, og hvad der sker. Hun er meget god til at italesætte ting og følelser over for familien. Faren siger, at når plejemoren deltager i et møde, så kan han bedre styre sig.

Der tegner sig således et billede af, at samarbejdet i de fleste tilfælde er vanskeligt, idet der i halvdelen af de 20 anbringelser enten slet ikke er et samarbejde, eller at samarbejdet er vanskeliggjort. Kun i seks anbringelser ud af de 20 beskrives samarbejdet som velfungerende.

2.6 Karakteristik af plejefamilierne

Alder og uddannelse

Vi har fået oplyst alderen på 13 af de 20 plejeforældre i de undersøgte plejefamiliesager. Gennemsnitsalderen er her 50 år. Der tegner sig dog et billede af, at de kommunale plejefamilier har en gennemsnitlig højere alder end henholdsvis de specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger. Gennemsnitsalderen på de kommunale plejeforældre i fem af de syv kommunale plejefamilier er på 55 år⁵, mens den er på henholdsvis 47 år og 46 år i de specialiserede og de almindelige plejefamilier.

Denne forskel kan muligvis ses i lyset af, at et af kravene til de kommunale plejefamilier er, at de skal have lang erfaring som plejefamilie. Dette aspekt vil blive uddybet yderligere senere i dette kapitel.

Med hensyn til plejefamiliernes uddannelser har vi oplysninger på 17 af 20 plejefamilier. Syv kommunale plejefamilier, syv specialiserede plejefamilier og tre almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger.

I ni plejefamilier er det både mand og kvinde, der har en relevant pædagogisk uddannelse. I syv plejefamilier har den ene af plejeforældrene en relevant pædagogisk uddannelse. Således er der kun én plejefamilie, hvor hverken manden eller kvinden har en pædagogisk uddannelse.

Det er således 25 plejeforældre ud af samlet 33⁶ plejeforældre, der har en relevant pædagogisk uddannelse. Hvis vi ser på, hvilken uddannelse de 25 plejeforældre har, er de 15 pædagoger. Fem af disse har tidligere arbejdet på et opholdssted eller døgninstitution. Der er seks lærere, og de øvrige har enten tidligere haft børn i pleje eller har arbejdet på anden vis inden for plejesektoren.

Hvis vi skal se på fordelingen af de fagligt uddannede i henholdsvis de kommunale plejefamilier, de specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier, der har særlige forudsætninger, er der her en markant forskel.

⁵ Vi mangler oplysninger på alder hos to af de kommunale plejefamilier.

⁶ Der er en af de 17 plejefamilier, hvor det er en enlig plejeforælder. Derfor 33 og ikke 34 (det dobbelte af 17).

I seks af de syv kommunale plejefamilier, vi har fået oplysninger om, har begge plejeforældrene relevant faglig pædagogisk uddannelse.

I tre af de syv specialiserede plejefamilier har begge plejeforældrene relevant pædagogisk uddannelse. I de resterende fire plejefamilier, er det alene plejemor, der har en pædagogisk uddannelse. Kun i én plejefamilie har hverken plejefar eller plejemor en relevant faglig pædagogisk uddannelse. Angående de almindelige plejeforældre i undersøgelsen er der kun en enkelt af plejeforældrene, der har en relevant pædagogisk uddannelse.

Der tegner sig derfor et billede af, at især i de kommunale plejefamilier har begge plejeforældre en relevant pædagogisk uddannelse set i forhold til de specialiserede plejefamilier og almindelige plejefamilier.

Erfaring

I forbindelse med erfaring med at være plejefamilie foreligger der oplysninger om 18 af de 20 plejefamilier i de undersøgte plejefamiliesager. Alle har tidligere erfaring med arbejde med børn og unge med store problemer. 11 plejefamilier har tidligere været almindelig plejefamilie, to plejefamilier har tidligere været aflastningsfamilie. I fire plejefamilier har den ene af plejeforældrene tidligere arbejdet på døgninstitution eller på værested for unge med store sociale problemer, og i den sidste plejefamilie har plejemor tidligere haft børn med særlige støttebehov i pleje i dagtimerne.

Hvis vi skal se på, hvordan erfaringen er fordelt på henholdsvis de kommunale plejefamilier, de specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger ses ingen forskel mellem de kommunale og specialiserede plejefamilier. Her er der i begge typer af plejefamilier fem ud af syv plejefamilier, der har erfaring med at arbejde som plejefamilie. I de tre almindelige plejefamilier er der en, der har tidligere erfaring med at være plejefamilie inden den aktuelle anbringelse.

Personlige kompetencer

I forbindelse med, hvilke personlige kompetencer der bliver vægtet højest hos plejefamilierne i de kommuner, der indgår i undersøgelsen, er der ikke noget klart billede af, hvornår der kræves hvad. Der er dog forskellige egenskaber, der går igen i både de kommunale, specialiserede og almindelige plejefamilier.

Der er tre faktorer, som plejefamiliekonsulenterne gentagne gange nævner som noget af det centrale, en plejefamilie skal indeholde. Disse tre faktorer udgør henholdsvis evnen til at *mentalisere*, evnen til at *reflektere* samt at være *superviserbar*. Endvidere er en væsentlig kompetence at kunne samarbejde med både kommunen og den biologiske familie. Denne egenskab kan styrkes igennem faglig erfaring, men som en af plejefamiliekonsulenterne siger omkring denne evne: *Nogle har det bare, imens andre ikke har*. Plejefamiliekonsulenterne nævner andre egenskaber, blandt andet at der i plejefamilien er en ro og sikkerhed: *Der var ro omkring dem. De ved, hvad de skal gøre*.

Generelt bliver det endvidere anset som en væsentlig overordnet egenskab at være følelsesmæssigt engageret i barnet, som de tager i pleje. Plejefamilierne skal udvise omsorg, empati og rummelighed samt være gode til at se børnenes behov. Generelt skal de vise, at de vil

gøre så meget, som det står i deres magt. Som en af plejefamiliekonsulenterne beskriver: *De skal være interesseret i at gøre så meget som muligt.*

At gøre så meget som muligt er omfangsrigt, når det handler om børn med så store støttebehov, som beskrives i foreliggende rapport. Derfor understreger plejefamiliekonsulenterne, at det er centralt, at plejefamilierne er i stand til at acceptere de omkostninger, der hører med til at være en plejefamilie, der modtager børn med særlige støttebehov.

3 Sagsbehandlingen ved anbringelse i plejefamilie

3.1 Visitationen til plejefamilieanbringelse og samarbejde mellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent

I størstedelen af kommunerne giver plejefamiliekonsulenterne udtryk for, at de eller familieplejeafdelingen ikke har noget at gøre med visitationen som sådan. Det er overordnet set myndighedssagsbehandleren, der laver indstillingen og tager den op i visitationsudvalget. De beslutter også, hvilken anbringelsesform der er mest hensigtsmæssig til pågældende barn.

Først derefter tager de kontakt til familieplejeafdelingen, som så skal finde den rette plejefamilie, som passer til pågældende barns behov. De skal derfor lave en matchning mellem plejefamilier og plejebarn.

Der er en kommune, der beskriver, at deres leder af familieplejen sidder med i visitationsudvalget og derfor er med til at beslutte formen på anbringelsen. Plejefamiliekonsulenterne er således repræsenteret i form af deres leder. Men dette er langt fra tilfældet i alle de interviewede kommuner.

I forhold til det senere samarbejde mellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent er der flere kommuner, hvor de arbejder tæt sammen både om visitation og efterfølgende opfølgning og supervision. Desuden mødes sagsbehandler og plejefamiliekonsulent til de regelmæssige statusmøder under barnets anbringelse.

I forbindelse med visitationen og samarbejdet imellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent omkring visitationen viser der sig ikke noget mønster i forhold til, om der er tale om en anbringelse i en kommunal, en specialiseret eller en almindelig plejefamilie.

3.2 Godkendelse og valg af plejefamilie

I forbindelse med godkendelsesproceduren af familier til ansættelse som plejefamilie har kommunen oplyst proceduren i forbindelse med fem anbringelser i kommunal plejefamilie, seks anbringelser i specialiseret plejefamilie og tre anbringelser i almindelig plejefamilie⁷.

De fem anbringelser i kommunale plejefamilier er bygget på en fast godkendelsesprocedure i kommunen, som har bestået af tre besøg hos plejefamilien ved to plejefamiliekonsulenter. Ved besøgene har plejefamiliekonsulenterne gennemført grundige og meget personlige interview med plejeforældrene (se case nedenfor).

⁷ Ifølge lov om socialtilsyn fremsat den 10. april 2013, som træder i kraft 1. januar 2014, overgår godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud til fem regionale tilsyn jf. §2, stk. 3, §3, stk.2, §4,1 og §7, dvs. det er fra januar 2014 ikke længere den enkelte kommune, der varetager godkendelse og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud, herunder plejefamilier og kommunale plejefamilier efter §66, nr. 1 og 2 i lov om social service.

Case: Procedure for godkendelse af en kommunal plejefamilie

En plejefamiliekonsulent beskriver godkendelsen på følgende måde:

Vi er altid to familieplejekonsulenter, der besøger familien tre gange. Inden første besøg sender vi dem et overordnet ansøgningsskema. Ved første besøg undersøger vi, hvorfor de vil være kommunal plejefamilie, hvordan de bor, hvad de forventer, og hvordan de har indrettet deres tilværelse. Efter første besøg sender vi et skema, hvor de skal pointsætte nogle værdier, vi selv har udarbejdet. Hvor vigtigt er det, at der er orden i hjemmet osv. Så besøger vi dem anden gang. Ved andet besøg er vi der i tre timer, hvor én interviewer, og én skriver rapport. Her laver vi et stort interview, hvor vi kommer ind på familiens egen baggrund. Vi spørger ind til, hvordan de har forholdt sig til, hvad de har oplevet. Hvad det har betydet for deres tilværelse og deres opdragelsesform. Så besøger vi dem tredje gang, hvor vi taler med dem om opdragelsestanker. Hvis de selv har børn, så taler vi med dem for at se, hvordan disse er. Vi indlægger et kvarters pause denne dag, hvor vi to konsulenter forlader matriklen for at diskutere den viden, vi har fået. Derefter samler vi op med familien, inden de får den endelige vurdering.

I tre af de seks anbringelser i specialiseret plejefamilie har plejefamiliekonsulenterne været på to besøg i den ansøgende plejefamilie, og i tre plejefamilier har plejefamiliekonsulenterne været på tre besøg i forbindelse med godkendelsen af familien som plejefamilie. I forbindelse med godkendelsesbesøgene har der typisk været to plejefamiliekonsulenter på besøg hos plejefamilierne.

Case: Procedure for godkendelse af en specialiseret plejefamilie

En plejefamiliekonsulent beskriver godkendelsen på følgende måde:

Der bliver foretaget to besøg hos familien, der ønsker at blive specialiseret plejefamilie. Der er altid to plejefamiliekonsulenter med på disse besøg. Det er vigtigt, at man er to, da man lægger mærke til forskellige ting. Ved begge besøg interviewer vi grundigt familien med udgangspunkt i et spørgeskema, der er lavet ud fra KL's ti anbefalinger, som vi har taget til os. Det, der er interessant, er, hvordan familien reagerer på det, man spørger om. Er de åbne, og tør de tale om hinanden foran os. Det mærker man ret hurtigt. Vi spørger ind til familiens egen opvækst, hvilken uddannelse de har, og om der er en skjult dagsorden i familien. Videre spørger vi ind til religion, seksualitet og økonomi. Vi er derfor grundige med at få et helt billede af familien. "Det er ikke, fordi vi rammer plet hver gang. Vi har taget grueligt fejl nogle gange, men det er sjældent, det sker. Så jo mere grundige vi er i denne proces des bedre". Det er centralt, at vi har en tryk relation med plejefamilien og gør opmærksom på, at de nu vil være en del af den offentlige service. Efter besøgene udfylder man en socialrapport og indsamler straffeattest, helbredsundersøgelse osv.

Når det kommer til de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger, har der i alle tre plejefamiliers godkendelsesforløb været to besøg, hvor der heraf i et af tilfældene blot har været en plejefamiliekonsulent ude. I de sidste to har der været to plejefamiliekonsulenter ude.

Case: Procedure for godkendelse af en "plejefamilie med særlige forudsætninger" i en kommune uden kommunale og specialiserede plejefamilier

En plejefamiliekonsulent beskriver godkendelsen på følgende måde:

Vi er ude to gange og besøge familien i 3-4 timer hver gang. Første gang er der to tilsynskonsulenter med, og ved andet besøg er der en konsulent ude. Ved første besøg bliver der lavet et interview ud fra et skema, hvor der bliver spurgt om alle familieforhold i den kommende plejefamilie. Eksempelvis bliver der spurgt om plejefamiliens familiemæssige baggrund, deres opvækstvilkår og deres opdragelsesmønster af deres egne børn. Det er centralt at vurdere, om plejefamilien har "blinde" pletter, som vil kunne påvirke et muligt anbragt barn. Derudover spørger vi ind til holdning til religion, holdning til seksualitet mv. Det er vigtigt, at vi fornemmer, at plejefamilien er åben over for andre mennesker, der måske ikke er som dem. Det er væsentligt i forhold til samarbejdet med de biologiske forældre, som oftest kan være vanskeligt.

Der tegner sig således et billede af, at godkendelsesproceduren af de kommunale plejefamilier tilsyneladende er mere omfangsrig og grundig end både af de specialiserede og de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger. Der tegner der sig ligeledes en forskel mellem de specialiserede plejefamilier og de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger.

I alle 14 godkendelsesforløb har der således været afholdt to eller tre interview. Når det kommer til indholdet af disse interview, er der dog ingen forskel på godkendelsesprocedurerne. Alle interview tager udgangspunkt i en spørgeguide, der indebærer emner som plejefamiliens opvækst, hvordan plejefamilien har skabt tilknytning, hvordan de har tacklet kriser igennem deres liv, hvilke opdragelsestanker de har, og hvilke familieforhold der er i pågældende familie.

RUGOs fem kompetencer, som er nødvendige for at kunne blive plejefamilie⁸

- 1 At kunne opdrage og give omsorg til et barn
- 2 At kunne etablere tilknytning til et barn, baseret på nærvær, kærlige følelser, kontinuitet og respekt for barnets ret til medbestemmelse
- 3 At kunne respektere og støtte relationer imellem barnet og dets familie
- 4 At kunne forpligte sig i et livslangt engagement
- 5 At kunne være en aktiv deltager i et professionelt team

Anm.: RUGO er opdateret for nylig, og der er sket en videreudvikling af RUGO i KRITH (Kompetencer, Ressourcer og Relationer, Inddragelse, Tillid, trivsel, tilknytning og Hverdag)⁹.

⁸ http://kl.dk/ImageVault/Images/id_29199/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

⁹ KRITH er et materiale, der kan anvendes i undervisningen af plejefamilier. Materialet tager udgangspunkt i RUGO, men er opdateret med ny viden og lovgivning. KRITH indeholder undervisningsmateriale til grundkursus og efteruddannelse af almindelige plejefamilier samt til efteruddannelse af kommunale plejefamilier. <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>

Der er fokus på, om plejefamilien har "blinde" pletter, som de ikke er klar over, og som muligvis vil kunne komme til at påvirke det mulige anbragte barn. Derudover bliver der spurgt ind til overordnede ting såsom religion, politik, alkoholvaner, rygning, kost, motion og seksualitet. Alle interview indeholder mere eller mindre disse aspekter.

To af kommunerne har en mere formaliseret spørgeguide end de øvrige kommuner. Grundlaget i disse to spørgeguider oplyser de, er henholdsvis RUGOs fem kompetencer (se ovenfor), og KL's ti anbefalinger (se nedenfor), hvor sidstnævnte dog gælder anbringelsessteder generelt og ikke er målrettet plejefamilieområdet alene.

KL og Social- og Integrationsministeriets ti anbefalinger til at styrke godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge¹⁰

1. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for godkendelses- og tilsynsopgaven
2. Ledelsen bør sikre klare retningslinjer for kommunens godkendelses- og tilsynspraksis
3. Forudsætningen for et godt tilsyn er en god godkendelse
4. Kommunen skal sikre faglig bæredygtighed i opgaveløsningen
5. Det driftsorienterede og det personrettede tilsyn skal koordineres
6. Inddrag børnenes perspektiver i det driftsorienterede tilsyn – og brug altid flere kilder
7. Barnet bør vide, hvor det kan henvende sig ved akutte problemer på anbringelsesstedet
8. Fokusér på, om anbringelsesstedet understøtter børnenes udvikling
9. Hav styr på opholdsstedernes økonomi
10. Reager på faresignaler og tegn på utilstrækkelig kvalitet

3.3 Plejefamiliernes løn og ansættelsesvilkår

I forbindelse med lønniveauet hos plejefamilierne er der kun en lille forskel at se mellem de kommunale, specialiserede og almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger.

Gennemsnitsantallet af plejevederlag hos de kommunale plejefamilier i det indsamlede materiale ligger på 9 gange plejevederlag. Hos de specialiserede plejefamilier ligger det på omkring 8 gange plejevederlag, mens det er på knap 7 gange plejevederlag hos de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger. Der er således forskel på honorering af de forskellige typer af plejefamilier i undersøgelsen, men den er ikke overvældende stor.

I forhold til ansættelsesvilkår er samtlige plejefamilier kontraktansat, dvs. plejefamilien har en ansættelseskontrakt på hvert barn og er i princippet kun ansat, så længe de har et barn i pleje.

Typisk vil en plejefamilie have en måneders opsigelse, men der er kommuner, der har lavet særlige opsigelsesvilkår og aflønningsvilkår.

Eksempelvis har de kommunale plejefamilier to måneders opsigelse i stedet for den almindelige måneders opsigelse. I en anden kommune har de specialiserede plejefamilier en fire-års bindingsperiode, så de er sikret, at deres antal af plejevederlag ikke bliver ændret i denne periode til forskel fra de almindelige plejefamilier med særlige forudsætninger, hvor antallet

¹⁰ <http://www.servicestyrelsen.dk/tilsyn/partnerskab>

af plejevederlag kan blive reduceret efter en periode, når det viser sig, at barnet klarer sig bedre. Hvad angår de kommunale plejefamilier ændres deres honorering for at have et barn i pleje ikke, så længe barnet er i pleje hos dem.

Der er ingen af de 20 plejefamilier, der får indbetalt pension fra arbejdsgiver.

4 Supervision og efteruddannelse af plejefamilien

4.1 Supervision af plejefamilien

De kommunale og de specialiserede plejefamilier får ofte hyppige besøg med supervision i starten af et barns ophold, som er den periode, hvor plejefamilien skal lære barnet at kende, og hvor barnet skal vænne sig til en ny livssituation. Det kan i visse tilfælde også være nødvendigt med en daglig supervision i starten af en anbringelse. Senere får plejefamilien supervision hver anden måned eller en gang om måneden. Der ydes såvel gruppesupervision som individuel supervision til plejefamilierne.

Et par af kommunerne har etableret netværksgrupper alene bestående af plejeforældre, hvor plejeforældrene kan støtte og vejlede hinanden, og hvor plejefamiliekonsulenterne yder gruppesupervision efter behov. Nogle kommuner yder fast gruppesupervision til plejeforældrene hver uge ud over en månedlig individuel supervision. Desuden er der i alle kommunerne mulighed for, at plejeforældrene kan få telefonisk supervision/konsultation dagligt – og i nogle kommuner stort set døgnet rundt. Det er især de kommunale og de specialiserede plejefamilier, der følges tæt med løbende supervision. Det sker også, at det er andre end plejefamiliekonsulenterne, der superviserer. Det kan være psykologer og/eller psykiatere fx fra børnepsykiatrisk afdeling. Samtidig er der kommuner, der oplyser, at sagsbehandler og plejefamiliekonsulent er på fællesbesøg hos plejefamilierne, hvor sagsbehandleren har til opgave at udføre det personrettede tilsyn med barnet anbragt i familien, mens plejefamiliekonsulenten rådgiver og vejleder plejefamilien omkring plejeforholdet.

Plejefamiliekonsulenterne har i flere tilfælde været på efteruddannelse i supervision i takt med, at de pågældende kommuner har anbragt stadig sværere børn i plejefamilie og er begyndt at anvende og rekruttere kommunale plejefamilier.

4.2 Plejefamiliens efteruddannelse

Efter Barnets Reform har undersøgelsens kommuner gjort ekstra meget for at sikre, at der er tilbud til plejefamilierne, og at de deltager i relevante kurser hvert år. Der er dog ingen klar systematik i de kurser, der udbydes med hensyn til indhold og form. De indeholder et bredt spekter af emner alt efter plejefamiliernes behov.

Nogle kommuner etablerer deres egne kurser, som plejefamilierne er forpligtede til at følge. Andre kommuner lader plejefamilierne selv bestemme, hvilke kurser de vil følge. De kan fx følge kurser på professionshøjskolerne, som også udbyder kurser målrettet plejefamilier. Andre kommuner udarbejder deres eget kursuskatalog, hvor plejefamilierne selv kan vælge, hvilke kurser de vil tage på.

Kommunernes erfaring er samtidig, at det kan være svært for plejefamilierne at komme af sted hjemmefra og på kursus, fordi der er plejebørn derhjemme, der skal passes. Her kan kommunen blive nødt til at acceptere, at plejefamilierne ikke kommer af sted på kursus hvert år.

5 Tilsynet med barn og plejefamilie

5.1 Tilsyn med barnet – børnesamtalen

Ifølge Serviceloven (se nedenfor) er det en sagsbehandler, der står for det personrettede tilsyn, dvs. tilsynet med barnet, som skal omfatte to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor sagsbehandleren taler med barnet eller den unge, så vidt muligt uden tilstedeværelse af de ansatte på stedet.

De undersøgte kommuner har i 18 ud af de 20 undersøgte anbringelser oplyst, at det er sagsbehandleren, der varetager børnesamtalen. I to tilfælde har det været plejefamiliekonsulenten, der har afholdt børnesamtalen.

Flertallet af plejefamiliekonsulenterne giver udtryk for, at samtalerne bliver afholdt i plejefamiliens hjem uden plejeforældrene. I enkelte tilfælde bliver børnesamtalen afholdt på skolen eller i daginstitutionen.

Hvad angår antallet af børnesamtaler på et år, bliver det ligeledes i størstedelen af tilfældene nævnt, at denne samtale skal foregå to gange om året. Dog er der også eksempler i kommunerne på, at dette ikke sker. Årsagen til, at dette ikke sker, henføres til den hyppige udskiftning, der er blandt sagsbehandlere.

Denne hyppige udskiftning er ligeledes årsagen til, fortæller flere plejefamiliekonsulenter, at børnene og de unge ikke selv har ønsket at tale med sagsbehandleren, fordi de ikke kendte denne.

Af Serviceloven af 1. januar 2011 §148 fremgår, at kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de tilbud, som kommunalbestyrelsen i kommunen i forhold til den enkelte person har truffet afgørelse om. Ifølge Servicelovens §70 skal kommunalbestyrelsen senest tre måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet, den unge eller de vordende forældre, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. §140, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst seks måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Afgørelse om revision af handleplanen træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Tilsynet efter §148, stk. 1 skal således omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen i form af en sagsbehandler taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet.

5.2 Tilsyn med plejefamilien

Det er bopælskommunen, der har tilsynet med plejefamilien¹¹, mens det er den anbringende kommune, der har supervisions- og vejledningsopgaven over for plejefamilien.

¹¹ Ifølge lov om socialtilsyn vedtaget den 4. juni 2013, som træder i kraft 1. januar 2014, overgår godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud til fem regionale tilsyn, dvs. det er ikke længere den enkelte kommune, der varetager godkendelse og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud, herunder plejefamilier og kommunale plejefamilier efter § 66, nr. 1 og 2 i lov om social service.

I de tilfælde, hvor plejefamilien bor i den anbringende kommune, er det i flere tilfælde plejefamiliekonsulenterne, som både fører tilsyn med og vejleder plejefamilierne, dvs. at plejefamiliekonsulenterne både yder støtten til og kontrollen med plejefamilien. Det modsætningsforhold, der kan ligge i både at have tilsynsopgaven og rådgivningsopgaven, vurderer plejefamiliekonsulenterne ikke er noget problem, så længe der ikke er problemer i plejefamilien.

Men i det øjeblik, at en plejefamiliekonsulent fornemmer, der er noget galt i en plejefamilie, beslutter de straks, at en af deres kollegaer, dvs. en anden af plejefamiliekonsulenterne også besøger plejefamilien og vurderer situationen.

Det betyder, at den pågældende plejefamiliekonsulent enten tager en kollega med på tilsynsbesøg, eller også er det en anden eller to helt andre plejefamiliekonsulenter, der besøger plejefamilien med henblik på at vurdere, hvorvidt forholdene i plejefamilien og omkring barnet er i orden.

I andre kommuner er opgaverne delt mellem to plejefamiliekonsulenter, idet en plejefamiliekonsulent har supervisions- og vejledningsopgaven i familien, mens en anden plejefamiliekonsulent har tilsyns- og kontrolopgaven. Kommunen sikrer sig dermed, at opgaverne er adskilte, så der ikke sker en sammenblanding af roller og funktioner.

Litteratur

Ankestyrelsen (2012): *Anbringelsesstatistik. Årsstatistik 2011*. København: Ankestyrelsen.

KL og Social – og Integrationsministeriets *ti anbefalinger til at styrke godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge*. Findes på:
www.servicestyrelsen.dk/tilsyn/partnerskab.

KRITH. *Kursusmaterialer til plejefamilier*. Kan hentes på:
<http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/plejefamilier-udviklingsprojekt/kursusmaterialer>.

Lov om social service. *LBK nr. 1093 af 05/09/201. Gældende*. Social-, Børne- og Integrationsministeriet. Ses på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158071>.

Lov om socialtilsyn. *Lovforslag n1. L205 Folketinget 2012-13, j.nr.2012-1074*. Social – og Integrationsministeriet. Ses på: <http://www.ft.dk/samling/20121/lovforslag/1205/index.htm>.

Mehlbye, J. & K. Houlberg (2012): *Plejefamilier med særlige opgaver. Udbredelsen og anvendelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier i kommunerne*. København: KORA. Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

RUGO - Rekruttering, Uddannelse, Godkendelse, Organisation [U. å.]. *Arbejdshæfte til grundkursus for plejeforældre*. Udarbejdet for Kommunernes Landsforening, Socialpædagogernes Landsforbund, Familieplejen Danmark, Dansk Socialrådgiverforening, HK / Kommunal, Amtsrådsforeningen & Københavns Kommune. Fås på:
www.kl.dk/ImageVault/Images/id_29199/scope_0/ImageVaultHandler.aspx.

Vejledning til Serviceloven (nr. 3). *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*. *VEJ nr. 11 af 15/02/2011. Gældende*. Ses på:
www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=135540.

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

